

Kunta- ja uudistusministeri
Anu Vehviläinen

Lausunto työllisyyspalvelujen jatkosta

Valtio antoi kunnille tervetulleen mahdollisuuden lähteä kokeilemaan työllisyyspalvelujen tuottamista. Kokeiluista on saatu runsaasti positiivisia kokemuksia ja kuntakenttä on kiinnostunut jatkamaan toimintaa. Kuitenkaan valtio ei ole lupaamassa kokeiluille jatkoa, vaan kokeilut on sen sijaan päätetty ajaa alas. Taustalla vaikuttaa suunniteltu, mutta epävarma maakuntauudistus, joka toteutuessaan keskittäisi työllisyyden hoidon maakunnille. Ajatus siirtää työllisyyden hoito maakunnille on jo itsessään huono ajatus. Alun perin oli tarkoitus tehdä sote-uudistus, ei keskittää kuntien kaikkia tehtäviä maakuntiin.

Työllisyyskokeilujen alas ajaminen uhkaa kaikkein heikoimmin työllistyviä ja niitä, jotka olisi mahdollista kuntouttaa takaisin työmarkkinoille. Samaan aikaan Lapissa on tietyillä aloilla jo työvoimapulaa. Kuntien työllisyyskokeilut on ollut keino palauttaa syystä tai toisesta työmarkkinoiden ulkopuolelle pudonnutta osaavaa työvoimaa takaisin tuottaviksi yhteiskunnan jäseniksi. Esimerkiksi Kemijärvellä tammikuussa 2016 työttömyysprosentti oli 19,5% kun se elokuussa 2018 oli enää 11,5%. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut samassa ajassa 205:stä 72:n henkilöön, kaupungin työllisyyden edistämiseksi luodun toimintamallin ansiosta.

Kuntien toimivallan laajentamisen työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisessa on lisännyt kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa palvelujen tarjoamiseen ja asuinpaikkakohtaisten työllisyysmahdollisuuksien vaihtoehtojen löytämiseen työttömille, joiden työmarkkinatuen maksamiseen myös kunnat osallistuvat.

Vaikka työllisyyspalveluja on hoidettu kuntatasolla, on yhteistyötä asiassa tehty: TYP-työryhmätyöskentelyn myötä kuntien viranhaltijat ovat pystyneet jakamaan hyviä käytänteitä ja kokemuksia. Kunnat tekevät siis jo tällä hetkellä myös maakunnallista yhteistyötä työllisyyden hoitamiseksi.

Kunnissa on paras tuntemus paikallisesta toimintaympäristöstä ja työllisyyspalvelujen asiakkaat tunnetaan yksilötasolla ja heidän tarpeensa pystytään tunnistamaan ja siten valitsemaan tapa hoitaa kunkin asiakkaan ongelmia sopivalla tavalla. Mikäli työllisyyden hoito siirtyy jatkossa maakuntatasolle, on uhkana, että etenkin pienten ja syrjäisten kuntien työttömät muuttuvat pelkiksi tilastoluvuiksi. Samaan aikaan asuinpaikan merkitys korostuu. Kaukana työvoimaviranomaisista asuvat ihmiset tulevat olemaan maakuntakeskuksien työttömiä heikommassa asemassa.

Kunnilla on oltava mahdollisuus työllistää myös jatkossa, koska kunnat joutuvat edelleen maksamaan työmarkkinatuen kuntaosuuksia eli nk. sakkomaksuja pitkäaikaistyöttömistä. Työllisyyden hoito kytkeytyy vahvasti myös kuntien elinvoimatyöhön. Mikäli valta vaikeasti työllistyvistä asiakkaista siirtyy maakunnille, vaarana on, että menetetään hyödyt, jotka valtion ja kuntien voimavarojen yhdistämisellä on saavutettu palvelujen parantamiseksi. Tämä tarkoittaa samalla sitä, että valtion on luovuttava kuntiin kohdistuvista sakkomaksuista. Sakkomaksut ovat olleet keppi ja helpotukset sakkomaksuihin porkkana, ja kokeilut ovat motivoineet kuntia panostamaan työllistämiseen. Mikäli kunnille ei anneta jatkossa mahdollisuutta työllisyyden hoitoon, on kohtuutonta vaatia kunnilta sakkomaksujen maksamistaan.

Valtion on annettava kunnille mahdollisuus hoitaa työllisyyttä omatoimisesti. Kunnilla tulee olla sananvalta asukkaidensa asioihin ja hyvinvointiin sekä kunnan omien varojen käyttöön. Asia on oleellinen jo laissa määrätyn kunnallisen itsehallintoperiaatteen toteutumisen kannalta. Lisäksi tulee huomata, että subsidiariteettiperiaatteen mukaan julkisen vallan päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä ihmisiä ja käsitellä hallinnon alhaisimmalla mahdollisella tasolla. Ylemmille tasoille tulisi viedä vain sellaiset päätökset, joita ei alemmilla tasoilla voida tehdä. Ei ole tarkoituksenmukaista keskittää valtaa ylemmäksi asiassa, jossa toimiva malli on osattu luoda kuntatasolla.

Annika Kostamo
yhtymähallituksen pj.
Itä-Lapin kuntayhtymä

Dina Solatie
kehittämispäällikkö
Itä-Lapin kuntayhtymä